

Svitlana Pevna,
PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), lecturer of the Department of English Philology,
Luhansk Taras Shevchenko National University,
1, Gogol Square, Starobilsk, Ukraine

STUDENT AS SUBJECT OF EDUCATION: ESSENCE AND PECULIARITIES

In the modern period of civilization development natural is the increase of human factor role, significance of personality subject qualities, first of all responsibility for the personal development and self-realization. In this context actualization of human subject potential becomes the major factor of personality development and of the society evolution in general. The contemporary situation which integrates conditions of autonomy with stability of objective requirements to an individual, changes his/her position in all spheres of life, particularly in education. Education mission involves creating conditions for forming student's personal meanings, personal development, values and goals. Actual outcome of education within this framework is self-realization of a student-future professional, developing the ability to feel the view of the changing world and oneself as a part of it, readiness and ability to react adequately to unpredictable real-life and professional situations and to form efficiently a relevant model of activity, behaviour with reference to them. Conditions of higher education in professional training for projecting and realization of professional activity are of particular academic interest in the modern situation of human and social development. Development trends of the present-day higher school give grounds for interpreting the phenomenon of personality subjectivity as one of the key factors of personal and professional formation. Consequently, the objectives of subject position disclosure in the teaching and learning activities of the higher educational institution and specification of peculiarities inherent to a category of subject in education appear to be currently important. The article is focused on finding solutions to the problems mentioned above. The review of learned treatises concerning person-centered pedagogy allows to conclude that student-centered learning theory is leading in foreign education and pertinent in higher school pedagogy of Ukraine. Within the framework of modern educational paradigm the attitude of a pedagogue towards students is changing, he/she loses the properties of knowledge translator and leader in relationship with students. Cooperation in education and bringing-up process obtains the qualities of partnership and the pedagogue's role involves assistance, coordination, consulting, organization of conditions for each personality development.

Keywords: educational process of higher educational institution, student's subject activity, student's professional formation, educational processes humanization, essence of student's personality subject position, category of subject peculiarities in education, student's personal development and self-realization.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор С. В. Савченко

Подано до редакції 09.06.2015

УДК: 378.937

Ганна Павлівна Полякова,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
вул. Сергія Варламова, 7, м. Одеса, Україна

КОНТЕКСТНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Стаття присвячена висвітленню способів упровадження контекстного підходу у процес викладання іноземних мов професійного спрямування майбутніх юристів. Контекстний підхід тлумачиться як ефективна парадигма організації навчального процесу вищого юридичного навчального закладу та як провідний дієвий чинник формування конкурентоспроможності майбутніх юристів.

Ключові слова: контекстний підхід, майбутні юристи, парадигма організації навчального процесу, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. У нових умовах розвитку інформаційного суспільства і сфери юридичних послуг, як наголошують науковці (Ж. Таланова, Л. Тархова, П. Тівіков та ін.), професійна підготовка майбутніх юристів не може обмежуватися тільки їх

навчанням спеціальних дисциплін. Чільне місце в процесі їх навчання повинні посідати гуманітарні дисципліни, що забезпечують конкурентоспроможність юристів на ринку праці, чому сприяє їх вільне володіння іноземними мовами, основами усного і письмо-

вого перекладу. Тому останнім часом зміни, що відбуваються у процесі організації професійної підготовки майбутніх юристів здебільшого пов'язується з актуалізацією проблеми набуття випускниками юридичних навчальних закладів професійно важливої якості особистості – іншомовної комунікативної компетентності, що значною мірою визначає успіх їх кар'єрного зростання.

Проблема приведення змісту, форм і методів іншомовної підготовки майбутніх юристів у відповідність з новими вимогами, а також способів оцінювання її прикінцевих результатів, висвітлених у документах Ради Європи з мовної та освітньої політики, значно актуалізувалася останнім часом. Зумовлено це необхідністю заміни традиційної педагогічної та лінгводидактичної парадигми, що спрямовує іншомовну підготовку майбутніх юристів у межах тріади «знання, уміння, навички», на нову, що окреслена межами компетентнісного й контекстного підходів до організації сучасного навчально-виховного процесу при вивченні іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема застосування контекстного підходу у процесі навчання іноземних мов, незважаючи на свою актуальність, досить рідко ставала предметом спеціального науково-педагогічного дослідження сучасних науковців. Переважно вона досліджувалася побічно, зокрема, в межах проблем теорії іншомовної комунікації та перекладу (Л. Бархударов, І. Зимня, О. Каде, В. Комісаров, В. Крупнов, Л. Латишев, З. Львовська, Р. Міньяр-Белоручев, Ю. Найда, О. Петрова, Я. Рецкер, Г. Рябов, І. Халєєва, М. Цвіллінг, Л. Черняхівська, А. Швейцер та ін.); теорії міжкультурної комунікації (В. Верещагін, В. Костомаров, В. Сафонова, С. Тер-Мінасова, В. Фурманова, Л. Шкатова та ін.; підвищення якості навчання студентів іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування (М. Байрам, І. Зимня, М. Карло, Г. Китайгородська, У. Літлвуд, С. Тер-Мінасова, В. Фурманова, Е. Шубін, С. Finkbeiner, I. Laven, U. Novak, F. Smith, G. Westhoff та ін.).

Останнім часом у науково-педагогічних публікаціях спостерігається диференціація комунікативної (Ю. Смельянов, В. Жеребкіна, В. Кашницький, Т. Ліпатова, А. Панфілова, Г. Трофімова та ін.), синонімічної (Н. Новосельцева), лінгвокомунікативної (Е. Брус, В. Вілс, А. Гребенщикова, В. Золотухина, Н. Комісарова, І. Халєєва, М. Хольц-Мянтгарі, К. Шапошников, А. Швейцер та ін.), соціокультурної (М. Боліна, С. Колова, Е. Костіна, В. Сафонова та ін.), міжкультурної (О. Бистрай, Н. Гальскова та ін.), перекладацької (І. Алексєєва, В. Комісаров, Л. Латишев, Р. Міньяр-Белоручев, М. Цвіллінг та ін.) компетенцій майбутніх фахівців. Це стало можливим завдяки дослідженню питань атестації та оцінювання навчальних досягнень майбутніх юристів при вивченні іноземної мови за критеріями компетентнісного виміру й організації навчальних занять на засадах контекстного підходу.

З огляду на актуальність і практичну значущість проблеми використання засобів контекстного підходу у процесі організації іншомовної комунікативної підготовки студентів-юристів *метою* поданої статті є висвітлення найбільш дієвих способів контекстного навчання іноземної мови у вищому юридичному навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі свого розвитку педагогічна наука має тенденцію до вдосконалення навчально-виховного процесу і, відповідно, до інтенсивної підготовки спеціалістів певної галузі виробництва, науки й культури. Особистість спеціаліста формується під час навчання у виші. Основою професійної підготовки є створення системи знань у відповідній сфері та накопичення досвіду, потім на цю основу нарощується здатність спеціаліста до творчої інтерпретації набутих знань та досвіду. У процесі творчого підходу до професійної діяльності і створюється індивідуальний стиль професійної діяльності фахівця. Професійна діяльність сучасного фахівця безпосередньо пов'язана з удосконаленням і виявом творчого та неповторного підходу до активізації навчально-виховного процесу у вищій школі. Через це професійна підготовка у юридичному виші покликана не тільки сформувати міцну основу знань, вмінь та навичок, а й максимально сприяти розвитку гармонійної, творчої особистості фахівця-юриста. Одним із найефективніших засобів досягнення цієї мети є застосування активних методів навчання й контролю якості його проміжних та прикінцевих результатів, передбачених настановами контекстного підходу (А. Вербицький).

Активним методом навчання вважається спосіб взаємопов'язаної діяльності викладача та студентів-юристів, що забезпечує засвоєння змісту вищої професійної освіти з максимальним урахуванням інтересів тих, хто навчається, шляхом заохочення творчого потенціалу майбутніх фахівців. До активних форм і методів навчання, які можна застосувати на заняттях у вищій школі відносяться дискусії, рольові та ділові ігри, прес-конференції, тренінги, інсценування, бесіди, вікторини та ін. При цьому важливо не тільки наповнити кожне лекційне чи практичне заняття різними видами роботи, а й надати самому процесу роботи жвавого темпу та заохотити всіх студентів, не залишаючи нікого поза увагою. Протягом усього заняття всі студенти групи повинні максимально активізувати свою увагу і свої потенційні можливості фахівця-юриста. Завдання викладача – не дозволити студентам-юристам бути пасивними, а спонукати їх до постійної розумової чи науково-пошукової роботи, при чому атмосфера заняття має бути невимушеною.

Обов'язковим компонентом кожного заняття з іноземної мови має бути введення студентів-юристів в інформаційно-технологічне, науково-освітнє й іншомовно-комунікативне середовище. Зрозуміло, що не всі мають однакові змоги до застосування технічних засобів навчання. На жаль, велика частина вишів на-

шої країни ще не є достатньо забезпеченою інноваційним технічним обладнанням. На власному досвіді навчання іноземних мов ми впевнилися, що студентам-юристам особливо подобається робота з відеоматеріалом, персональним комп'ютером. Тим більше, що методична база навчання іноземних мов постійно поповнюється новими навчальними відеофільмами та комп'ютерними програмами. Сучасною тенденцією вдосконалення професійної підготовки майбутніх юристів є поєднання застосування комп'ютерних клавіш та модульно-рейтингової системи оцінювання їх знань й відповідних компетенцій.

Велика кількість активних методів сприяє протіканню навчально-виховного процесу найоптимальнішим шляхом завдяки тому, що вони засновуються на ситуативності навчання. Дискусії, рольові та ділові ігри мають в своїй основі саме навчально-професійні ситуації, що зумовлює можливість моделювання при навчанні іноземної мови юристів контекстів обміну іншомовною інформацією суб'єктів професійного спілкування, пізнання та праці. На ситуативній основі базуються і проблемні завдання, які готують студентів-юристів до розв'язання навчально-виховних завдань, опанування стратегій поведінки майбутньої професійної діяльності.

Особливою популярністю серед студентів користується розв'язання проблемних ситуацій, взятих із реального професійного життя фахівців сфери юридичних послуг. Їх розв'язання безпосередньо пов'язане з професійною діяльністю. Існують ще й такі ситуації, які варто пропонувати для програвання в рольових і ділових іграх. Рольові ігри готують студентів-юристів до виконання їхньої соціальної ролі в суспільстві, до участі в професійному спілкуванні із зарубіжними партнерами та фахівцями-юристами. Ділові ігри дозволяють вирішувати певні конфлікти та глобальні професійні проблеми. Крім того, у процесі ігор розвиваються творчі здібності майбутніх фахівців-юристів, що буде частиною їхньої професійної майстерності, адже кожен фахівець повинен бути хоч трохи актором.

Підготовка студентів до дискусій, прес-конференцій та різних видів науково-дослідницької роботи під час вивчення іноземних мов створить міцну основу для наукових досягнень і відкриттів, також підготує студентів-юристів до пошуку нових ідей, постійного процесу самовдосконалення у професійній сфері. Участь у конференціях із проблем юриспруденції з застосуванням іноземної мови сформує впевненість майбутніх юристів у собі, дає відчуття міцного ґрунту для майбутніх досліджень і відкриттів.

Суттєвим підґрунтям формування гармонійно розвиненої особистості фахівця-юриста є застосування іншомовно-комунікативного й соціально-психологічного тренінгу, який дає можливість не тільки отримати відповідні знання, вагомі для сфери його професійної діяльності в контексті розвитку юридичних послуг, але й перспективи використання

цих знань на практиці, зробивши ці знання власними, особистісно значимими (Ж. Серкіс). За допомогою іншомовно-комунікативного та соціально-психологічного тренінгу майбутні фахівці-юристи навчаються ефективно опановувати складнощі реального світу міжособистісних та ділових відносин у сфері юридичних послуг. Отже, активні методи допомагають оживити атмосферу занять з іноземної мови, підвищують мотивацію навчання, вчать майбутніх юристів ініціативи, ентузіазму, творчості, наближають хід навчального процесу як особливого типу комунікації до реального професійного спілкування та праці. Через це активні форми і методи роботи студентів виступають ефективним засобом оптимізації навчально-виховного процесу вищої юридичної школи.

Пошуки шляхів удосконалення контролю якості професійного навчання, організованого на основі активних та інтерактивних методів, свідчать про те, що його стандартизація сприяє підвищенню його ефективності. При цьому дієвими показниками дидактичної ефективності контролю є періодичність, умотивованість навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців, їх індивідуалізація та диференціація. Під час викладання іноземної мови нами встановлено, що найзручнішим при контролі знань, вмінь та навичок студентів-юристів є використання тестів із вибірковими відповідями, які позитивно змінили показники інтелектуально-пізнавального процесу: швидкість мислинневих процесів збільшилася у понад 2,3 рази, позитивна різниця у прояві ригідності мислення становить 3 дії за визначений час, переключення і стійкість уваги – 4, розподіл уваги – 9, логічній і механічній пам'яті – 3. Найвищі показники спостерігаються в тій групі студентів-юристів, в якій використовувалися комп'ютерні тести.

Традиційна система контролю не підвищує інтересу майбутніх фахівців-юристів до навчання іноземної мови і фахових дисциплін, бо вони задовольняються інформативним викладом навчального матеріалу та мінімумом відповідної літератури, що свідчить про низький рівень активності їхньої навчально-пізнавальної діяльності. Розв'язанню проблеми підвищення рівня професійних знань, іншомовних комунікативних умінь та навичок сприяє застосування інноваційних технологій контролю, який стимулює навчально-пізнавальну діяльність студентів, сприяє розвитку їхньої самостійності, приводить до підвищення рівня якості іншомовної комунікативної підготовки, а також до виявлення та розвитку творчих здібностей кожного студента як професіонала у сфері юридичних послуг.

Запроваджена тематично-рейтингова система оцінювання навчальних досягнень студентів створює ситуацію значущості всього процесу перевірки й оцінювання. Навчальні досягнення оцінювалися за стобальною шкалою, що замінила традиційну чотирибальну шкалу. Уведення її дає змогу бачити

реально досягнуті студентами навчальні успіхи, стимулювати їхню навчально-пізнавальну діяльність, сприяти навчальній змагальності тощо. Чим точніше оцінено знання й уміння студента-юриста, тим якіснішою є інформація, яка необхідна для організації подальшої діяльності викладача іноземної мови, а також діяльності студента в набутті іншомовної комунікативної компетенції.

При використанні тематично-рейтингової системи оцінювання академічних досягнень студентів-юристів, що передбачає контекстний підхід, процес навчання іноземної мови включає:

- визначення освітніх вимог предмета, нормативної основи навчальної дисципліни (освітніх стандартів) і проєкцію їх на кожную частину навчального матеріалу, вивчення якої перевіряються і оцінюються;

- донесення до студентів-юристів і усвідомлення ними змісту знань, умінь та навичок, які еквівалентні тій чи іншій якісній та кількісній оцінці;

- використання різних форм, методів і засобів оцінювання граматичної, лексичної, соціокультурної, іншомовної комунікативної компетенції;

- вибір системи опорних оцінок із навчального предмету «Іноземна мова», яка відповідає його специфіці, забезпечує цілісне й об'єктивне оцінювання кожного студента і є посилюючою для реалізації викладачем іноземної мови;

- встановлення коефіцієнта вагомості кожної з кількісних оцінок й математичного механізму підсумовування їх за певний вид виконаних навчальних робіт і дисципліну загалом;

ЛІТЕРАТУРА

1. Ігнатенко М. Я. Сучасні освітні технології : навч.-метод. посібн. / Микола Якович Ігнатенко. – Ялта : РВВ РВНЗ „КГУ”, 2006. – 20с.

- встановлення рейтингового показника студента-юриста, на основі якого визначають його рейтинг із навчання іноземної мови в групі, на курсі;

- аргументування (зіставлення реальних знань із визначеними стандартами та змістом кожної якісної та кількісної оцінки) результатів оцінювання за будь-який вид роботи, виконаної студентом під час навчання іноземної мови.

Зважаючи на широкі можливості реалізації стимулюючої функції контролю, що досягається за допомогою тематично-рейтингової системи оцінювання, особливого значення набуває визначення методики та техніки її застосування в навчальному процесі. Упровадження тематично-рейтингової системи оцінювання академічних досягнень студентів-юристів із іноземних мов послідовно проходить три етапи: підготовчий, діяльнісний та заключний. Головним є підготовчий етап, від вірної реалізації якого залежить перебіг у наступні етап.

Висновки. Переваги контекстного підходу й зокрема тематично-рейтингової системи оцінювання академічних досягнень студентів-юристів порівняно з традиційною полягають у тому, що вона приводить до взаємопов'язаності всіх понять, правил, теорій, законів, а це, в свою чергу, сприяє логічному сприйманню теми та навчальної дисципліни «іноземна мова», забезпечує багаторазове повторення навчального матеріалу та його свідоме засвоєння, сприяє більш широкому використанню міжпредметних зв'язків; крім того, тематично-рейтингова система оцінювання істотно впливає на різні види, форми і методи навчання іноземної мови студентів-юристів.

2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : „К.І.С.”, 2004. – 112 с.

REFERENCES

1. Ihnatenko, M. Ya. (2006). *Suchasni osvritni tekhnologii [Modern educational technologies]*. Yalta [in Ukrainian].

2. Ovcharuk, O. V. (Ed.). (2004). *Kompetentnisnyi pidkhhid u suchasnii osviti: Svitovyi dosvid ta ukrainski*

perspektyvy: Biblioteka z osvritnoi polityky [Competency-based approach in modern education: international practices and Ukrainian prospects: Educational policy library]. Kyiv: KIS [in Ukrainian].

Анна Павловна Полякова,
кандидат педагогических наук, доцент кафедры иностранных языков,
Национальный университет «Одесская юридическая академия»,
ул. Сергея Варламова, 7, г. Одесса, Украина

КОНТЕКСТНЫЙ ПОДХОД В ПРЕПОДАВАНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ БУДУЩИХ ЮРИСТОВ

В новых условиях развития информационного общества сфера профессиональной подготовки будущих юристов не может ограничиваться только изучением специальных дисциплин. Большую роль в их обучении должны занимать гуманитарные дисциплины, обеспечивающие их конкурентоспособность на рынке труда. Вот почему недавно произошедшие на рынке труда перемены в процессе организации профессиональной подготовки будущих юристов связаны в основном с актуализацией проблем получения таких необходимых профессио-

нальных компетенцій личности, як владение иностранным языком выпускником высшего учебного заведения. Проблема использования контекстного подхода в процессе изучения иностранного языка, несмотря на ее актуальность, очень редко становилась предметом специального педагогического исследования современными учеными. Цель данной статьи – высветить наиболее актуальные способы контекстного обучения иностранному языку в высшей школе. Обязательным компонентом каждого занятия по иностранному языку должно быть погружение студентов-будущих юристов в информационно-технологическую, научно-образовательную и иноязычно-коммуникативную среду. Активным методом обучения считается способ взаимосвязанной деятельности между студентами-будущими юристами и преподавателем, что обеспечивает максимальное усвоение содержания высшего профессионального образования, принимая во внимание интересы студентов и поощряя использование творческого потенциала учащихся. К активным формам обучения относятся те, которые могут быть использованы во время проведения занятий в высшей школе, например: дискуссии, ролевые и деловые игры, пресс-конференции, тренинги и т. д. Каждая лекция или семинар должны быть наполнены различными видами аудиторной работы, иметь быстрый темп, и все студенты должны быть вовлечены в работу. Применение контекстного подхода и тематическо-рейтинговой системы оценивания академических достижений студентов способствует улучшению результатов подготовки будущих юристов.

Ключевые слова: контекстный подход, будущие юристы, парадигма организации учебного процесса, конкурентоспособность.

Hanna Poliakova,
PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), associate professor,
Department of Foreign Languages,
National University "Odessa Law Academy",
7, Serhiia Varlamova Str., Odesa, Ukraine

CONTEXTUAL APPROACH TO FOREIGN LANGUAGES TEACHING AS FACTOR OF FUTURE LAWYERS' COMPETITIVE ABILITY FORMATION

Under new conditions of information-oriented society development, the sphere of future lawyers training cannot be limited by studying professional subjects only. Future lawyers training should mostly include studying humanitarian subjects which will provide their competency in labour market. That is why changes that have taken place lately in organization of future lawyers training are mostly connected with actualization of problems of obtaining such an important professional competence of a personality as foreign language competence of a university graduate. Despite being topical, the problem of using the contextual approach in foreign language teaching has seldom been considered by modern scientist as a subject of special pedagogical research. The aim of the article is to highlight the most appropriate ways of contextual teaching of foreign languages at the university. A compulsive component of every foreign language class should be immersion of students-lawyers into informational and technological, scientific and educational, foreign language and communicative environment. While using the above mentioned approach active teaching methods should be used. An active teaching method is considered to be the way of interconnected activity between the teacher and students-lawyers, which provides maximum digestion of teaching material taking into account students' interests and facilitating the use of creative potential of those who study. Active teaching methods include those ones which can be used at the classes, such as discussions, role plays and business plays, press-conferences, trainings, etc. At each lecture or seminar different types of classwork should be used, and all students should be involved. The use of contextual approach alongside with topic-based and rating grading system contributes to improvement of the results of training future lawyers.

Keywords: contextual approach, future lawyers, paradigm of organization of teaching and learning activities, competitive ability.

Рецензент: доктор філологічних наук, професор В. Я. Мізецька

Подано до редакції 19.06.2015